

انجمن، اعضا و گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای

اساسنامه‌ی جدید انجمن متعاقباً در مجمع عمومی فوق‌العاده‌ی مورخ شنبه، ۱۲ آذر ۱۳۵۶، به تصویب رسید. ولی پس از آن تاریخ نیز در هیچ یک از شماره‌های این نشریه و مجله‌ی حسابدار نشانه‌ای از برگزاری آزمون عضویت در انجمن به صورت کتبی، متحدالشکل و سراسری دیده نمی‌شود.

البته در تمام این سال‌ها متقاضیان عضویت در انجمن، پس از احراز شروط داشتن مدرک تحصیلی دانشگاهی و سابقه‌ی کار حرفه‌ای مرتبط، ضرورتاً باید در آزمون ورودی کارگروه پذیرش و آزمون اعضای انجمن نیز موفق می‌شدند. آن گروه از اعضای انجمن که متقاضی دریافت تنها گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای صادره از سوی انجمن («حسابدار مستقل») بودند نیز، به همین ترتیب، پس از احراز شروط مقرر در آیین‌نامه‌ی مربوط، باید در آزمون ورودی کارگروه پذیرش و آزمون حسابداران مستقل انجمن موفق

حسن سجادی نژاد و با عضویت (به ترتیب الفبا)، بیژن اردبیلی، فریده خلعت‌بری (دبیر کمیته)، داود خمارلو، غلامرضا حیدری خوئی، کمال دستیاری، بهرام فتحعلی، علی فرخزاد، هوشنگ قزوینی، بهرام موحدی، و علی اصغر نگهبان، نیز در همان شماره‌ی نشریه‌ی انجمن بلافاصله پس از متن اساسنامه، نخستین فهرست اعضا، و فهرست کمیته‌های انجمن، منتشر شده بود. همین حاکی از عزم جدی بنیان‌گذاران و گردانندگان انجمن - یا دست کم، گروهی از آنان - برای برگزاری این آزمون بود.

با این حال، در آگهی مندرج در صفحه‌ی ۳۱ شماره‌ی ۲ نشریه‌ی انجمن، ضمن اعلام خبر تشکیل کمیته‌ای توسط شورای عالی به منظور بررسی مفاد اساسنامه و احتمال تغییر نحوه‌ی برگزاری یا شرایط شرکت در آزمون عضویت انجمن، برگزاری این آزمون تا زمان تصویب تغییرات اساسنامه به تعویق افتاد.

نخستین آزمون عضویت کتبی، متحدالشکل و سراسری در انجمن

«آزمون حسابدار مدیریت خبره‌ی سال ۱۳۹۶» انجمن حسابداران خبره‌ی ایران که در روز شنبه، ۱۱ آذر ۱۳۹۶ با شرکت قریب به ۲۵۰ عضو واجد شرایط انجمن برگزار می‌شود، از تاریخ تأسیس انجمن (شامگاه چهارشنبه، ۲ اسفند ۱۳۵۱) تا کنون، نخستین آزمون عضویت خبره (certified) در انجمن است که به صورت کتبی، متحدالشکل و سراسری برگزار می‌شود. البته به استناد آگهی مندرج در نشریه‌ی انجمن حسابداران خبره ایران (دوره‌ی قدیم مجله‌ی «حسابدار»)، شماره‌ی ۱، پاییز ۱۳۵۵، صفحه‌ی ۸، در بهمن‌ماه آن سال نیز قرار بود آزمون عضویت در انجمن به صورت کتبی، متحدالشکل و سراسری برگزار شود. حتی متن نهایی «آیین‌نامه‌ی امتحانات» مصوب کمیته‌ی آموزش و امتحانات انجمن، به ریاست زنده‌یاد

محسن قاسمی

می‌شدند. ولی این آزمون‌ها طی چهل و پنج سال گذشته به صورت شفاهی (مصاحبه‌ی حرفه‌ای) و با دعوت متقاضیان به جلسات این دو کارگروه انجام شده است. از این رو، «آزمون حسابدار مدیریت خبره‌ی سال ۱۳۹۶» نخستین آزمون عضویت خبره در انجمن است که به صورت کتبی، متحدالشکل و سراسری برگزار خواهد شد.

نخستین گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای غیرحسابرسان در ایران

«آزمون حسابدار مدیریت خبره‌ی سال ۱۳۹۶»، پس از آزمون «حسابدار رسمی» - که هر سال برای آزمون صلاحیت متقاضیان عضویت در جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران و اعطای این گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای به پذیرفته‌شدگان آن آزمون برگزار می‌شود - دومین آزمون کتبی، متحدالشکل و سراسری برگزار شده در تاریخ حرفه‌ی حسابداری

ایران است.

افزون بر این، با توجه به این که هم گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای «حسابدار رسمی»، صادره از سوی کانون حسابداران رسمی ایران (قبل از انقلاب) و هیأت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی (بعد از انقلاب) و هم گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای «حسابدار مستقل»، صادره از سوی انجمن حسابداران خبره‌ی ایران (بعد از انقلاب) - هر سه گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای - صرفاً به گواهی‌کردن صلاحیت حسابداران حرفه‌ای شاغل در بخش خدمات حسابداری عمومی (حسابرسان مستقل) اختصاص داشته‌اند؛ بنابراین، گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای «حسابدار مدیریت خبره» صادره از سوی انجمن حسابداران خبره‌ی ایران که به پذیرفته‌شدگان «آزمون حسابدار مدیریت خبره‌ی سال ۱۳۹۶» اعطا خواهد شد، نخستین گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای در تاریخ حسابداری ایران است که به گواهی‌کردن

صلاحیت حرفه‌ای حسابداران شاغل در بخش سایر خدمات حسابداری (غیر حسابرسان مستقل) اختصاص دارد. ضمن این که تا پایان سال جاری، علاوه بر آزمون فوق، «آزمون حسابدار مالی خبره‌ی سال ۱۳۹۶» نیز به منظور اعطای گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای «حسابدار مالی خبره» به اعضای واجد شرایط انجمن برگزار خواهد شد. به عبارت دیگر، تا پایان سال ۱۳۹۶، صلاحیت حرفه‌ای سه گروه از اعضای انجمن در سه شاخه‌ی تخصصی حسابداری عمومی (حسابرسی مستقل)، حسابداری مدیریت، و حسابداری مالی، به ترتیب، با اعطای گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای «حسابدار مستقل خبره»، «حسابدار مدیریت خبره» و «حسابدار مالی خبره» گواهی (certify) خواهد شد.

وجاهت طلبی قانونی

طی ماه‌های اخیر، به موازات

فراهم کردن مقدمات برگزاری دو آزمون «حسابدار مدیریت خیره» و «حسابدار مالی خیره» و اطلاع‌رسانی گسترده‌ای که به منظور فراخوان اعضای واجد شرایط انجمن برای شرکت در این دو آزمون حرفه‌ای انجام شده است، به دفعات و از سوی شماری از اعضای انجمن یا دیگر حسابداران حرفه‌ای با این پرسش مواجه شده‌ایم که آیا این دو گواهی‌نامه نیز هم‌چون گواهی‌نامه «حسابدار رسمی» صادره از سوی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران از جایگاه قانونی برخوردارند

می‌توان به دو گروه کلی خدمات «حسابداری عمومی» و سایر خدمات حسابداری گروه‌بندی کرد. لازم به تأکید است، در بافتار متون تخصصی حسابداری، مفهوم «حسابداری عمومی» (Public Accounting) کاملاً متمایز از مفهوم «حسابداری بخش عمومی» (Public Sector Accounting) است. حسابداری بخش عمومی به آن گروه از خدمات حسابداری اطلاق می‌شود که در بخش غیرخصوصی (دولت، شهرداری‌ها، ...) انجام می‌شوند.

استفاده‌کنندگان در سطح عموم جامعه از محصول نهایی این خدمات استفاده می‌کنند.

پاسداری قانونی از منافع عموم

تفاوت ماهوی خدمات حسابداران عمومی (حسابداران رسمی) با خدمات سایر حسابداران در نکته‌ی ظریف و کلیدی فوق‌الذکر است. یعنی محصول خدمات حرفه‌ای حسابداران عمومی (حسابداران رسمی) توسط طیف بسیار گسترده‌ای از اشخاص حقیقی و حقوقی در گستره‌های محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عنوان مثال، سهام‌داران خرد، سرمایه‌گذاران نهادی، دولت، مراجع قضائی، رسانه‌ها، ... و حتی نهادهای بین‌المللی، مثل صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی، که در موارد متنوعی به گزارش‌های حسابرسی صورت‌های مالی شرکت‌ها صادره از سوی حسابداران رسمی استناد و اعتماد می‌کنند.

نکته‌ی مهم و کلیدی دیگر این است که از بین این طیف گسترده‌ی استفاده‌کنندگان خدمات حسابداری عمومی صرفاً گروه محدودی می‌توانند در فرایند انتخاب حسابداران عمومی (حسابداران رسمی) نقش‌آفرینی کنند، و سایر استفاده‌کنندگان این خدمات از چنین امکانی محروم هستند. مثلاً در شرکت‌های سهامی عام حسابرس مستقل عموماً توسط سهام‌دار عمده انتخاب می‌شود؛ و سایر ذی‌نفعان عمومی گزارشگری مالی آن شرکت از چنین امکانی برخوردار نیستند.

با توجه به دو نکته‌ی کلیدی فوق، در همه‌ی قلمروهای حقوقی سرتاسر جهان صرفاً گروه محدودی مجاز به ارائه‌ی خدمات حسابداری عمومی هستند. ساز و

در حالی که حسابداری عمومی به آن گروه از خدمات حسابداری گفته می‌شود که، هر چند در بخش غیرعمومی انجام می‌شوند، ولی استفاده‌کنندگان نامحدود بالفعل و بالقوه‌ای در سطح عموم دارند. به عنوان مثال، خدمات اطمینان‌بخشی متنوعی که توسط «حسابداران عمومی گواهی‌شده (CPAها)» (در ایران، حسابداران رسمی) به صاحب‌کاران مختلف ارائه می‌شوند، از این گروه خدمات حسابداری عمومی هستند. چرا که در این موارد، طیف نامحدودی از

یا در آینده برخوردار خواهند شد؟ از آن‌جا که این پرسش به احتمال زیاد به ذهن افراد دیگری نیز در حال و آینده متبادر خواهد شد، نیازمند روشن‌گری و تبیین است. از این رو، در ادامه به استدلال پاسخ‌گویی درخور به این پرسش کلیدی می‌پردازیم.

حسابداری عمومی و سایر خدمات حسابداری

خدمات حرفه‌ی حسابداری، هم در ایران و هم در سایر کشورها، را

اثربخشی برای جلب اعتماد کارفرمایان متقاضی این خدمات حرفه‌ای مستقر شده باشد، کفایت می‌کند.

البته ممکن است گروهی چنین استدلال کنند که این نوع خدمات حسابداری نیز مانند خدمات حسابداری عمومی دارای تأثیرات و تبعاتی - هر چند محدودتر - بر منافع عمومی هستند. مثلاً اگر یک فرد بی‌صلاحیت به عنوان حسابدار مدیریت در یک شرکت استخدام شود و در اثر ناکارآمدی او آن شرکت متحمل زیان هنگفت یا حتی ورشکستگی شود،

جلب اعتماد حرفه‌ای کارفرمایان

در ارتباط با سایر خدمات حرفه‌ای حسابداران که طیف متنوعی از خدمات حسابداری مالی، حسابداری مدیریت، مشاوره‌ی مالی، مشاوره‌ی مالیاتی، ... را در بر می‌گیرد، در هیچ قلمرو حقوقی در سرتاسر جهان، محدودیتی اعمال نمی‌شود. یا اساساً امکان اعمال چنین محدودیت‌های قانونی وجود ندارد. به عنوان مثال، مدیران یک شرکت را در نظر بگیرید که برای کمک به

کار متداول در قلمروهای حقوقی مختلف عموماً چنین است که نقش و جایگاه این افراد طبق یک قانون تعیین می‌شود (مثل، «قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی»، مصوب ۲۱ دی ۱۳۷۲ مجلس شورای اسلامی). سپس، انتخاب افراد واجد شرایط و نظارت دقیق، سازمان‌یافته و مستمر بر فرایند ارائه‌ی خدمات آنان به یک تشکّل حرفه‌ای خودانتظام (مثل جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران) تفویض می‌شود.

ریشه‌ی دو اصطلاح Chartered و Certified که در عنوان گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای حسابداران عمومی (حسابداران رسمی) سرتاسر جهان به کار می‌رود نیز از همین الزامات قانونی گرفته شده است. در ارتباط با هر دو اصطلاح فوق، اختیار شناسایی قانونی حسابداران عمومی (حسابداران رسمی) از سوی حاکمیت به یک نهاد خودانتظام حرفه‌ای تفویض شده است. با این تفاوت که در کشورهای دارای نظام سیاسی پادشاهی یا وابسته به نظام‌های پادشاهی، مثل انگلستان، اسکاتلند، ایرلند، ویز، کانادا، استرالیا، و نیوزلند، منشاء اولیه‌ی این جواز قانونی یک «حکم» (Charter) پادشاهی است. بنابراین، در این قلمروهای حقوقی، حسابداران عمومی مجاز را به عنوان «حسابدار چارتر (CA)» (یا «حسابدار حرفه‌ای چارتر (CPA)»، در کانادا) می‌شناسند. در سایر قلمروهای حقوقی نیز عموماً منشاء اولیه‌ی این جواز یک قانون مصوب پارلمان است. بنابراین، در این قلمروها حسابداران عمومی مجاز را به عنوان «حسابدار عمومی گواهی‌شده (CPA)» (در ایران، حسابدار رسمی) می‌شناسند.

بخشی از منافع عمومی متأثر خواهد شد. در پاسخ باید گفت، این مرزبندی در بافتارهای گوناگونی وجود دارد و جایی باید مرز بین منافع عمومی و منافع اقلیت را مشخص کرد. به عنوان مثال، در همه‌ی قلمروهای حقوقی قوانین و مقررات ویژه‌ای ناظر بر فعالیت شرکت‌های سهامی عام وضع و اعمال می‌شود. در حالی که سایر شرکت‌ها نیز می‌توانند بر منافع گروهی از اشخاص مؤثر باشند. ولی دامنه‌ی شمول آن قوانین و مقررات شامل حال همه‌ی شرکت‌ها نمی‌شود.

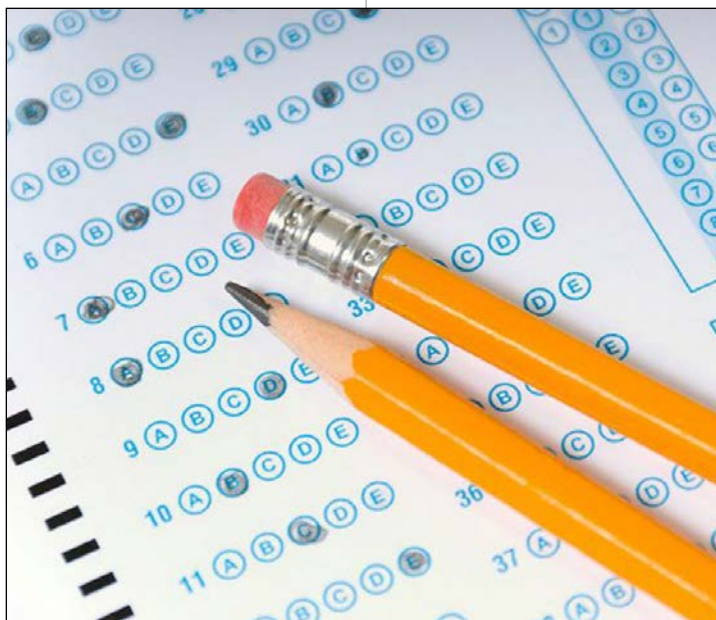
تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در سطوح مختلف سازمان خود نیازمند به خدمات حرفه‌ای یک حسابدار مدیریت باصلاحیت هستند. در این مورد نه ضرورتی به مداخله‌ی حاکمیت وجود دارد؛ و نه بر فرض محال اگر چنین مداخله‌ای مدنظر باشد، امکان اعمال آن وجود خواهد داشت. در ارتباط با این گروه از خدمات متنوع حسابداری چیزی که در درجه‌ی نخست اولویت و اهمیت قرار دارد، اعتماد به صلاحیت حرفه‌ای حسابدار است. یعنی، همین که ساز و کار

ساز و کار جلب اعتماد عمومی نسبت به شایستگی حسابداران حرفه‌ای

در اقتصادهای توسعه یافته و اقتصادهای در حال توسعه‌ی پیش‌رو، علاوه بر جایگاه قانونی حسابداران عمومی (حسابداران رسمی) به ترتیبی که در بالا گفته شد، صلاحیت حرفه‌ای حسابداران شاغل در سایر زمینه‌های تخصصی به اعتبار گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای آنان سنجیده می‌شود. گواهی‌نامه‌هایی که این افراد پس از احراز شرایط مشخصی

در سطح بین‌المللی برخوردار شده‌اند. این در حالی است که طی سال‌های اخیر با این که حدود ۱۰ درصد دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی ایران در مقاطع مختلف تحصیلی رشته‌ی حسابداری (از کاردانی تا دکتری) تحصیل می‌کنند، ولی هم‌چنان یافتن نیروی انسانی کارآمد و متخصص در زمینه‌های مختلف حسابداری یکی از چالش‌های اصلی کارفرمایان مختلف سرتاسر کشور بوده است. حتی کارفرمایانی که با اعمال رویه‌هایی

از انجمن‌های حرفه‌ای معتبر دریافت کرده‌اند. هیچ کدام از این انجمن‌های حرفه‌ای (غیر حسابداران عمومی) نیز به موجب قانون تأسیس نشده‌اند. به عنوان مثال، انجمن «حسابداران مدیریت خبره (CIMA)»، در انگلستان، و «انجمن حسابداران مدیریت (IMA)»، در آمریکا، به موجب قانون تأسیس نشده‌اند. بلکه انجمن‌هایی هستند که، به مرور زمان، با توجه به سابقه‌ی درخشان فعالیت‌شان و شایستگی ممتاز و متمایز اعضایشان از جایگاه حرفه‌ای مناسبی در جامعه و حتی

سخت‌گیرانه، نیروی انسانی مورد نیاز واحدهای حسابداری خود را از بین دانش‌آموختگان دانشگاه‌های معتبر گلچین می‌کنند نیز نمی‌توانند از انتخاب خود اطمینان حاصل کنند. از سویی دیگر، در غیاب گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای صادره از سوی انجمن‌های حرفه‌ای معتبر، دانش‌آموختگان مقطع تحصیلی کارشناسی حسابداری نیز با این که مجهز به دانش کاربردی حسابداری شده‌اند؛ ولی برای افزودن بر صلاحیت‌های خود

در بازار کار رقابتی، راهی جز گام نهادن در بیراهه‌ی ادامه‌ی تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) ندارند. در حالی که فعالان حرفه‌ی جملگی بر این باورند که ادامه‌ی تحصیل این افراد در مقاطع تحصیلات تکمیلی حسابداری، مهارت حرفه‌ای خاصی به مجموع مهارت‌های حرفه‌ای آنان نمی‌افزاید. چرا که درس تخصصی مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری حسابداری اساساً برای پرورش افراد دانشگاهی طراحی شده‌اند.

از این رو، طراحی و ترویج گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای متنوع در زمینه‌های تخصصی گوناگون حسابداری در ایران، هم برای کارفرمایان، در یافتن نیروی انسانی گواهی‌شده از سوی یک نهاد حرفه‌ای معتبر مانند انجمن حسابداران خبره‌ی ایران، و هم برای دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی حسابداری، در افزودن بر توانایی حرفه‌ای خود برای یافتن شغل مناسب، می‌تواند راه‌گشا باشد.

انجمن حسابداران خبره‌ی ایران، علاوه بر گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای «حسابدار مستقل خبره» که در حرفه‌ی حسابداری ایران قدمتی سی و دو ساله دارد (از سال ۱۳۶۴)، هم اینک با طراحی و ترویج دو گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای «حسابدار مدیریت خبره» و «حسابدار مالی خبره» گام در این راه گذاشته است، و با وضع و اجراء کردن ضوابط حرفه‌ای لازم برای اعطای این گواهی‌نامه‌ها به افراد حرفه‌ای باصلاحیت، سعی در ترویج و ارتقاء جایگاه این گواهی‌نامه‌ها نزد عموم ذی‌نفعان دارد. امید است حسابداران حرفه‌ای عضو انجمن نیز هر یک به سهم خود تمام تلاش خود را در جهت ترویج و ارتقای جایگاه این گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای در جامعه مبذول دارند. ■

